

Feminisme og holdninger til likestilling – tendenser til polarisering?

Ragni Hege Kitterød og Mari Teigen

Funn fra notatet:

[Kitterød, Ragni Hege & Teigen, Mari \(2021\). Feminisme og holdninger til likestilling – tendenser til polarisering?](#)

CORE
SENTER FOR
LIKESTILLINGS-
FORSKNING

Om analysene

Holdninger til kjønn og likestilling over tid

Denne brosjyren tar for seg hovedfunn fra notatet: Feminisme og holdninger til likestilling – tendenser til polarisering?

I notatet undersøker vi om den økende mobiliseringen av likestillingsskepsis og antifeminisme som finner sted i en rekke land verden over, også finnes i Norge.

Vi har analysert en rekke spørsmål om holdninger til likestilling fra ulike surveyundersøkelser, for å undersøke om, og eventuelt hvordan, økende polarisering omkring feminisme og likestilling kommer til uttrykk i en overordnet likestillingsvennlig norsk offentlighet.

Vi har gått igjennom flere store surveyundersøkelser og kartlagt hvilke spørsmål om holdninger til kjønn og likestilling som er stilt over tid. Videre har vi analysert utviklingen i oppslutning om likestilling basert på en del av disse spørsmålene. Vi har vært opptatt av å undersøke om vi ser ulike oppslutningsmønstre for spørsmål om:

- holdninger til kvinners yrkesarbeid
- holdninger til menns deltakelse hjemme
- arbeidsdelingen blant par med barn
- den videre likestillingsutviklingen
- endringsmønstrene varierer mellom grupper i befolkningen

Vi har også tatt med spørsmål om syn på selvbestemt abort, fordi det er et sentralt tema i anti-feministisk debatt i andre land, og som også har vist seg å ha mobiliserende kraft i den norske debatten.

Analysene vi har presentert, er hentet fra internasjonale undersøkelser, så som International Social Survey Programme (ISSP), Verdiundersøkelsen og European Social Survey (ESS), og dessuten norske undersøkelser som Valgundersøkelsen og Norsk Monitor. Mange av spørsmålene kan fortone seg som litt utdaterte og preget av å være utformet i en tid da likestillingsdebatten var annerledes enn i dag. Det primære for oss har imidlertid vært å undersøke variasjon i oppslutning mellom grupper og endring over tid. Vi har også vært opptatt av å få fram at måten spørsmålene utformes på, og den konteksten de stilles i, kan ha betydning for det bildet vi får av folks holdninger til likestilling.

Vi håper at denne kartleggingen og disse enkle analysene kan bidra med kunnskap om hvorvidt og i hvilken grad normer om likestilling i økende grad er under press som følge av tendenser til polarisering i den offentlige debatten og i opinionen i Norge.

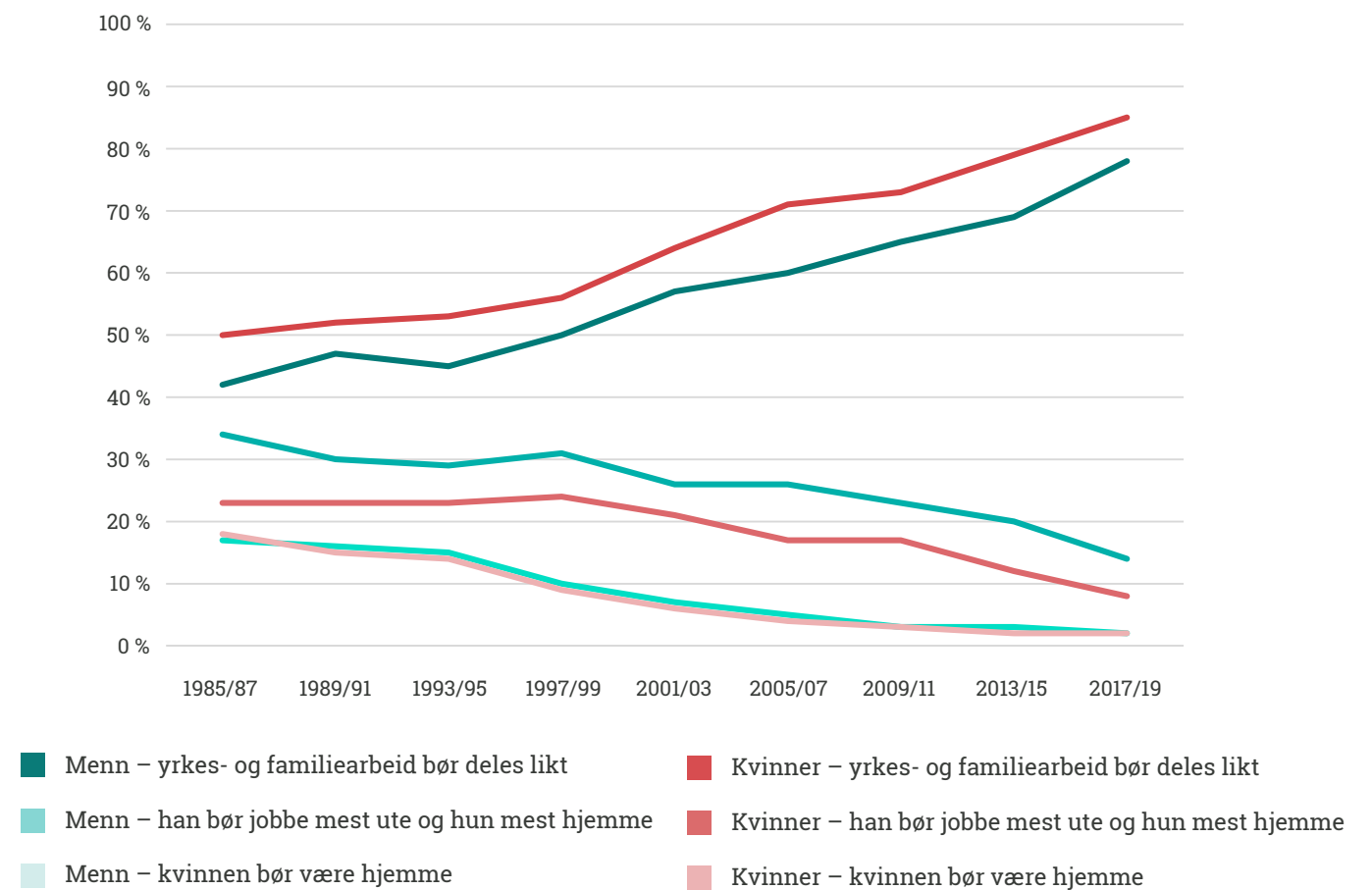
I tillegg understreker vi behovet for å analysere og vurdere hva som menes med antifeminisme, og hva slags innhold det skal fylles med. Ethvert uttrykk for motstand eller skepsis til likestillingsnormer og feminisme bør ikke tolkes som antifeminisme. Men analysene av variasjon i oppslutning om ulike likestillingsspørsmål som presenteres i notatet, kan danne et utgangspunkt for å vurdere om det er tegn på at motstand mot likestilling inngår i eventuelt pågående tendenser til økende polarisering omkring sentrale likestillingsspørsmål i Norge.

Hovedfunnet er at vi ikke finner tegn til en økende motstand mot likestilling i form av større skepsis til likestillingsidealer, forstått som likestilte familieroller for kvinner og menn, eller mindre oppslutning om likestillingspolitikk. Her viser vi noen eksempler fra analysene.

Likestillingsideal

Økende oppslutning om likestilling

Økende andel som mener yrkes- og familiearbeid bør deles likt

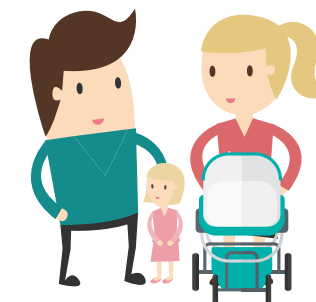
Kilde: Norsk Monitor.

Vi finner en markant økende oppslutning om likestilling blant kvinner og menn i yrkeslivet og familien, og ingen tendens til økende motstand eller skepsis til verdien av likestilling.

Våre analyser viser:

Det er en sterkere oppslutning om at kvinner deltar i arbeidslivet på heltid.

Stadig færre mener at det først og fremst skal være mor som tar seg av omsorgen for barna.

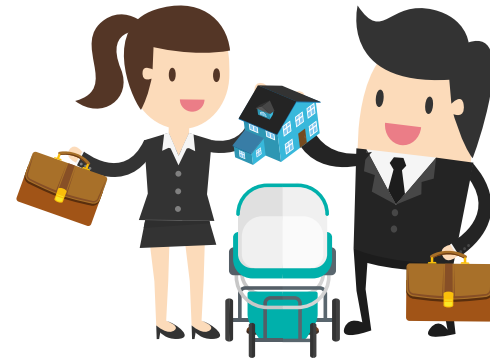

Det ikke er bare far som har ansvar for den økonomiske forsørgelsen av familien.

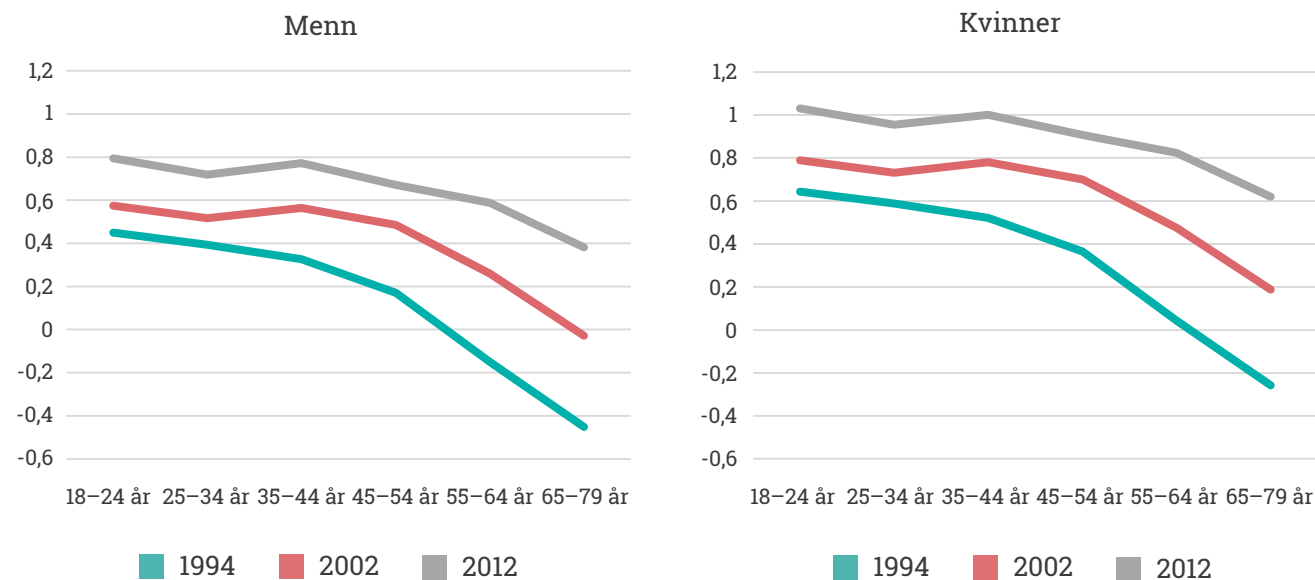
Kjønnsessensialisme

Har kvinner og menn iboende ulike ønsker og interesser?

Kvinner slutter i større grad opp om likestillingsidealer, forstått som likestilte familieroller, enn menn. Dette gjelder for hele den perioden vi ser på. Relativt sett har imidlertid økningen i oppslutningen om likestilte familieroller vært mer markant blant menn enn blant kvinner, noe som må sees i lys av at oppslutningen i utgangspunktet var lavere blant menn enn blant kvinner.

Økende oppslutning om likestilte familieroller blant menn og kvinner

Oppslutning om likestilte familieroller blant menn og kvinner i ulike aldersgrupper i 1994, 2002 og 2012. Skår på indeks. Kilde: ISSP 1994, 2002, 2012.

Analysene tyder på at betydningen av bakgrunnsfaktorer som alder og utdanning har fått redusert betydning over tid.

Det er stadig større oppslutning blant yngre enn blant eldre, og blant dem med høy utdanning enn dem med mindre utdanning. Men slike bakgrunnsfaktorer har fått mindre å si for syn på likestilling over tid.

Dette tolker vi som at likestilling er blitt en verdi som deles av de mange.

Det viktigste unntaket er at forskjellen mellom bosatte i Oslo og landet for øvrig har økt over tid. Oppslutningen om likestilling er klart høyest blant Oslo-folk.

Alt i alt tyder analysene på at det er blitt større enighet om likestilling, og det er mindre spredning i befolkningens holdninger. Det ser altså ikke ut til at det har funnet sted økende polarisering i syn på likestilling, selv om det fremdeles er klare forskjeller mellom grupper.

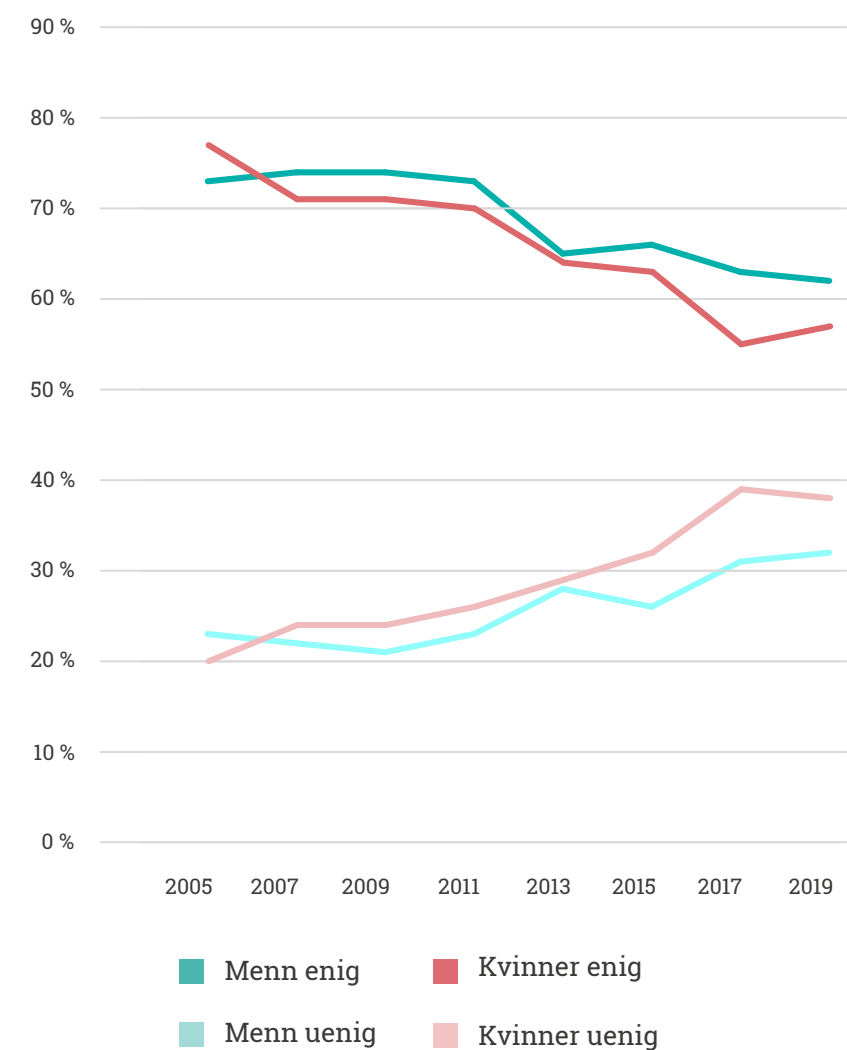
Det er langt mindre tydelige kjønnsforskjeller når det gjelder det som har vært kalt kjønnsessensialisme – ideen om at kvinner og menn har iboende ulike ønsker og interesser.

Det er for eksempel stadig færre som mener at hjem og familie er det som betyr mest for kvinner. Men når spørsmålet stilles på en annen måte, om det eksisterer grunnleggende kjønnsforskjeller i tanker og følelser, så er det mange blant både menn og kvinner som sier seg enige i det.

Riktignok er det med årene færre som mener at kvinner og menn er grunnleggende forskjellige, og det er litt færre kvinner enn menn som mener dette.

Likevel kan det noteres relativt høy oppslutning om at kvinner og menn er grunnleggende forskjellige, men det er litt flere menn enn kvinner som mener at «Menn er fra Mars, kvinner fra Venus».

Et flertall mener kvinner og menn er forskjellige fra naturens side når det gjelder tanker og følelser

Oppfatninger av om kvinner og menn er svært forskjellige fra naturens side når det gjelder tanker og følelser. Menn og kvinner 18-79 år. Kilde: Norsk Monitor.

Diskriminering

Blir kvinner forskjellsbehandlet?

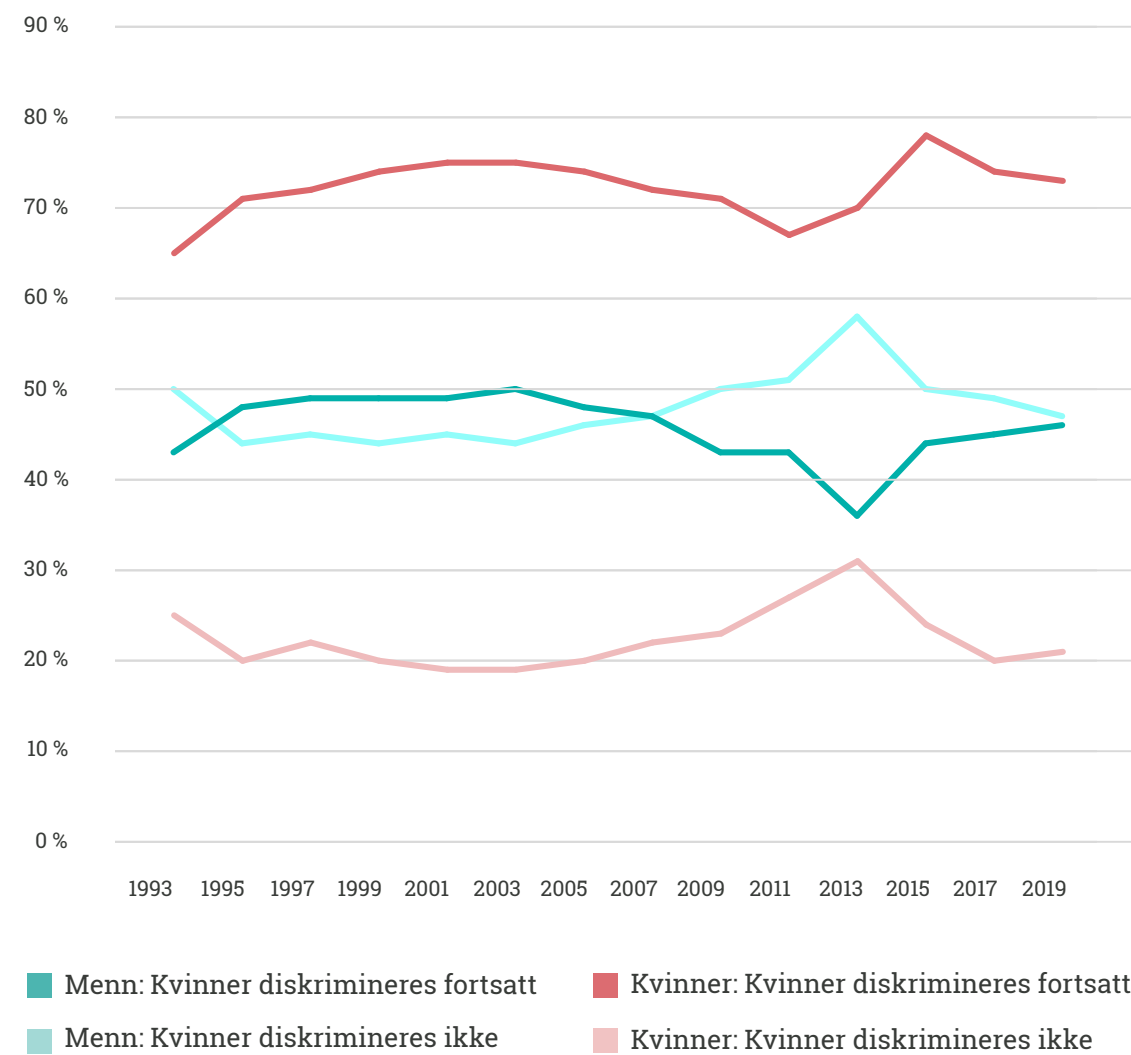
Mange av spørsmålene som analyseres i notatet, måler oppslutning om likestillingsidealer. Et annet aspekt ved debatt om likestilling gjelder syn på forskjellsbehandling på grunnlag av kjønn.

Norsk Monitor har med en tidsserie fra 1993 til i dag stilt spørsmål om dette.

Det er vedvarende kjønnsforskjeller i andelene som mener at kvinner og menn forskjellsbehandles. Blant menn er det stabilitet over tid i andelen som mener at kvinner forskjellsbehandles, mens det er svak økning i andelen kvinner som svarer dette.

Vi finner en lignende tendens i Valgundersøkelsens spørsmål om likestilling bør føres videre, hvor det er stabilitet i andelen menn som mener dette, mens det er en klar økning i andelen kvinner som mener at likestilling bør føres videre.

Flertallet kvinner mener kvinner fortsatt diskrimineres

Oppfatning av om kvinner forskjellsbehandles/diskrimineres eller ikke. Menn og kvinner 18–79 år. Kilde: Norsk Monitor

Syn på abort

Fra stor motstand til bred oppslutning

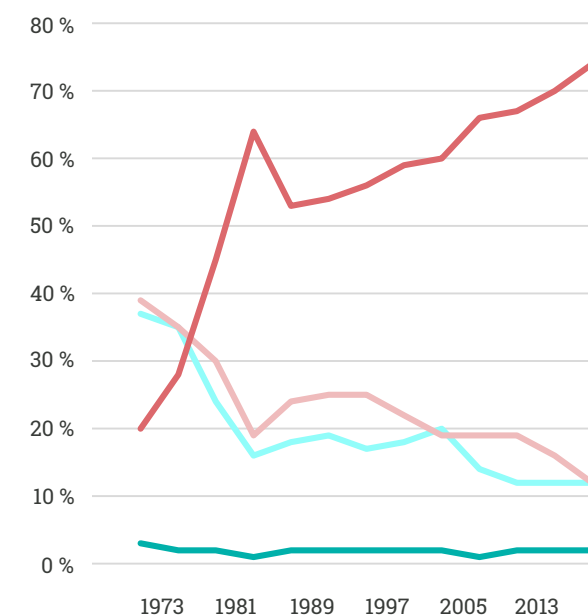
Oppslutningen om retten til selvbestemt abort har økt sterkt over tid. Den har gått fra stor motstand til bred oppslutning. Dette mønsteret ser vi blant både menn og kvinner og i samtlige aldersgrupper.

I tillegg er det interessant at forskjellen mellom kvinner og menn har snudd over tid i synet på abort. Lenge var menn litt mer positive enn kvinner til selvbestemt abort. I dag er kvinner litt mer positive enn menn.

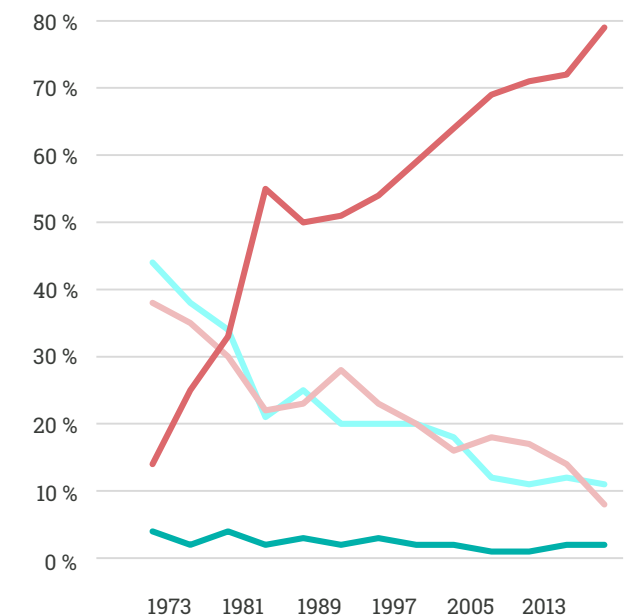
En mulig grunn til at kjønnsforskjellen har snudd i syn på selvbestemt abort, kan være at dette er det eneste spørsmålet vi har med her, hvor vi har en tidsserie helt tilbake til 1969. Vi vet med andre ord ikke om det også kan ha vært en større oppslutning blant menn enn kvinner om andre likestillingsspørsmål tidligere, rett og slett fordi vi ikke har informasjon om dette.

Undersøkelser fra andre land tyder imidlertid på at det også på 1970- og 1980-tallet var slik at kvinner støttet opp om en likestilt familiemodell i større grad enn menn. Uansett, våre analyser tyder ikke på at nasjonalkonservative og antifeministiske strømninger i synet på abort har fått et sterkere feste i Norge, slik vi har sett i for eksempel deler av Øst- og Sør-Europa.

Holdninger til abort blant menn

Holdninger til abort blant kvinner

Holdning til abort. Menn og kvinner 18–79 år. Kilde: Valgundersøkelsene 1969–2017.

Denne brosjyren tar for seg hovedfunn fra notatet: Feminisme og holdninger til likestilling – tendenser til polarisering?

Vi gikk i gang med analysene som presenteres i notatet med en genuin nysgjerrighet på om likestilling og feminisme bidrar til polarisering av den offentlige debatten om likestilling, også i Norge. Målt ved de spørsmålene og de analysene som vi har gjort her, må konklusjonen være relativt klar:

Vi finner ingen tendens til økende polarisering i syn på likestilling. Tvert imot finner vi en økende enighet om likestilling som ideal, og ingen økning i andelene som er sterkt uenige i idealer om likestilling.

Denne utviklingen bør følges tett i årene som kommer.

For det første kan det være at de som gir uttrykk for motstand mot likestilling er i klart mindretall, men at motstand mot likestilling er noe de føler sterkt for – og at de er aktive i mobilisering mot likestilling.

For det andre kan det være at oppslutningen om likestilling er uttrykk for hva som oppfattes som «politisk korrekt», men ikke uttrykk for et sterk engasjement for likestilling, slik det kanskje var blant mange av dem som sterkest sluttet opp om likestilling for noen år siden.

For det tredje kan vi ikke utelukke at vi ville finne betydelige forskjeller mellom grupper i oppslutning om likestilling dersom vi hadde sett på andre bakgrunnsfaktorer enn dem vi har inkludert i analysene her, for eksempel etter politisk stemmegivning.

Til sist, som vi var inne på innledningsvis, har flere av de eksisterende likestillingsspørsmålene vært kritisert for å være litt foreldete. Det kan dermed være at de ikke er så godt egnet til å måle motsetninger rundt spørsmål om kjønnslikestilling som det er strid om i dag, eller der hvor motstanden er særlig stor.

CORE vil i 2021 utarbeide en ny likestillingssurvey hvor vi vil ta med oss de beste av spørsmålene som er stilt tidligere, for å muliggjøre analyse av endring over tid. I tillegg vil vi lage nye spørsmål som vil være bedre egnet til å kartlegge holdninger til likestilling og likestillingspraksis i bred forstand, og dessuten oppslutning, motstand og eventuell polarisering rundt spørsmål om likestilling.

